

telken, ahol üdülőparkot kívánnak létesíteni, az épületeket alapincézik.

A terület az aquincumi polgárvárostól ÉK-re, a Duna partján található. A K-i, Duna parti és a Ny-i részen (a Nánási út szomszédságában) két-két nagyobb felületen volt alkalmunk kutatni. Őskori és római kori objektumok egyaránt mutatkoztak, igen sok újkori bolygatással, egykori épületalappal.

A terület K-i, Dunához közelebb eső részén a rétegsor legalján sárga agyagos, szigetszerű kiemelkedést regisztráltunk, ennek felületén beásást, cölöphelyet és egy ÉK-DNy, ill. É-D irányú keskeny árkot figyeltünk meg. A leletanyag alapján az objektumok őskoriak.

A Ny felé emelkedő területet a római korban víztelenítés céljából V alakú, K-Ny és É-D irányú árkokkal „csatornázták”. A most előkerült árkok – méretben, formában és mélységben – jól illeszkednek a 2004-ben a Nánási út 5–7. sz. alatt dokumentált árkokhoz. A körvonalazódó árokrendszer arra utal, hogy a római korban a polgárvárostól É-ra eső, Duna-parti sávot valamilyen – egyelőre ismeretlen – okból vízteleníteni kellett.

T. LÁNG ORSOLYA

73. Budapest, III. Selmeci utca 28–30.

Ró

2005. április 5–20. között építkezést megelőző feltárást folytattunk a telken. A tervezett épület alapozásával elérték és az egyes lemélyítésekkel meg is bolygatták a római kultúrréteget. A természetes terepviszonyoknak megfelelően a rétegek Ny-ról K-i irányban erősen lejtnek, így a telek K-i végében már a régészeti rétegek az alapozási sík alá kerültek. A terület ÉNy-i részében épületomladékra utaló köves felületek kerültek napvilágra, amelyek alatt kerámiával, téglával, állatcsontokkal kevert réteget tártunk fel. A telek DNy-i felében egy ÉK-i irányú, kb. 2 m széles, 70 cm mély árkot figyeltünk meg. Ettől K-re még két párhuzamosan futó, szintén É-D-i irányú kisebb vízelvezető árkok aljának nyomait dokumentáltuk. Az árkokat és a római feltöltésű réteget több helyen római beásásokkal bolygatták meg.

A területen még két csontvázas sírt tártunk fel, az egyik melléklet nélküli, a másik nyakrészénél bronz- és vasfüggők, oldala mellől pedig egy textíliával összeragadt ezüstérme látott napvilágot.

KIRCHHOF ANITA

74. Budapest, III. Szentendrei út felújítása

Ró

A Szentendrei út átfogó felújítási munkálataihoz kapcsolódóan 2005. július 6–18. között került sor a Derű utca vonala és a Raktár utca közötti szakaszon (hrsz.: 18432, 18442) a régi gázvezeték felújítására, valamint részleges kiváltására. A Szentendrei utat elválasztó sávban, illetve helyenként a bevezető oldal belső sávjában futó közműárok a római kori topográfiára vetítve a kö-

vetkezőképpen helyezkedett el: dél felől a *castra legionis praetenturája* fölül indult, majd a Szentendrei út és Raktár utca sarkán álló Sztálin-barokk stílusú lakótömb déli frontjának vonalában érte el a tábor védműveit. Ezt követően már a *canabae* ÉK-i negyedének reprezentatív épületei fölött folytatta útját.

Az árok teljes, közel 200 m-es hosszúságában a feltöltésben maradt, alja csak helyenként, apróbb egyenetlenségek miatt érte el a legfelső, bolygatatlan, egykori humuszos talajsíntként értelmezhető réteget. Kivételt az árok É-i végében hegesztés céljára kialakított fejtömb jelentett, ahol tudatosan 25 cm vastagságban (255 cm mélyen az úttest szintjéhez viszonyítva), mintegy 0,5 m² alapterületű felületen belemélyült a bolygatatlan római rétegbe. Ezen a felületen *in situ* feküdt az a freskórészlet, amelyet később Kirchhof Anita megtisztított, és összeállított. Munkájának köszönhetően egy összefüggő, növényi- és geometrikus díszítéssel ellátott, bolthajtásos mennyezet-részlet állt össze. A fejtömb Ny-i metszetében húzódó további freskódarabok sejteti engedik a lecsúszott fal- és mennyezetfestmény Ny-i irányú, úttest alatti folytatását.

Az árok középső és északi szakaszán szórványleletként emberi csontok kerültek elő. Gondos kezek a régi gázvezeték fejtömbbe eső szakaszának Ny-i oldalán halomba gyűjtötték az eredeti közműárok kiásásakor feldőlt újkori sírok embercsont-anyagát (a koponyák kivételével). A fejtömb K-i oldalán anatómiai rendben került elő egy sípcsont a hozzá tartozó szárkapocscsonttal. A Szentendrei út–Raktár utca kereszteződésében egy Ny–K tájolású, deszkakoporsós, női sír került elő. (A sír az egykori kálvinista temetőhöz – 1744–1870 k. – tartoztak, amely igazolhatóan legkésőbb a 19. sz. elejétől már a Miklós tértől nyugatra terült el. A város terjeszkedése következtében feladott temető teljes kiürítésére nem került sor; Németh Margit még 2003 folyamán is több újkori sírt talált a Raktár utcának a Szentendrei út és Miklós tér közé eső szakaszán.)

A Raktár utcától délre több korábbi épület alapfala is előkerült, ezek részint kőből, részint téglából készültek. Utóbbiak a téglabélyegek tanúsága szerint a közelben működő Újlaki Téglagyár termékei voltak. A földbe rakott kőalapozás kövei közül jellegzetes újkori mázas kerámia, valamint porcelántányérok töredékei kerültek elő. Az épületmaradványok az Árpád-híd és Filatorigát közötti útszakasz ma ismert arculatának kialakításakor (1950) elpusztított Majláth utcai házsor emléket őrzik.

Június 10–11-én került sor gázcső kiváltás címén a Szentendrei út első átvágására az Akác-köz vonalában. Június 18–24. között a második útátvágás az elsőől mintegy 120 m-rel délebbre történt. Itt is egy korábbi közműárok újbóli kibontására került sor. Régészeti jelenségek megfigyelésére itt sem nyílt mód, azonban az árok K-i végébe visszatöltött nagy mennyiségű lapos kő egy elbontott, hajdani útfelületről árulkodott, míg a nyugati végéből előkerülő roppant mennyiségű – ugyan-

csak visszatöltött – kváderkő valaha egy kőépület építőanyagául szolgált.

A Bogdáni úttól északra, a Filatori-gát területén a budai főnyomócső rekonstrukciós munkálatai tették szükségessé több szelvény megnyitását elsősorban a Szentendrei úton, másodsorban a Búza utcában. A június 16. és július 11. között lemélyített szelvények a régi közműárokba nyíltak, így régészeti jelenségeket nem érintettek.

BUDAI BALOGH TIBOR

75. Budapest, III. Szőlőkert utca 4.

Ró

2005. március 12–30. között beruházást megelőző próbaszondázást végeztünk a (Hrsz.: 18900/9) telken. Annak déli részén egy É–D irányú 24×4 m-es kutatóárkot nyitottunk, É-i részén többperiódusú római objektum-sort tártunk fel.

A feltárt objektumok (árkok, cölöplyuksor, gerendalenyomatok, 0,5 m széles kőfal, kőomladék) valószínűleg, valamelyik Aquincum környéki római villagazdaság, esetleg falusias település külső gazdasági építményéhez tartozhattak. A szonda déli részén a termett, barna humuszos réteg erősen lejt D felé. A barna humuszból, egy apró bronzérem (follis) és római kerámia került elő, de itt nem értük el a sárga agyagos altalajt.

LASSÁNYI GÁBOR

76. Budapest, III. Záhony utca 7.

Ró

2005 folyamán több ütemben (március 24.–július 10., október 11–14., november 11–14., december 8–9.) felületi feltárást végeztünk a 19333/48 hrsz. ingatlanon két tervezett épület helyén.

A feltárást az egykori gázgyár létesítményei által súlyosan bolygatott területen folyt. A régészeti jelenségek olyan sávokban és kisebb nagyobb felületeken kerültek elő, ahol az újkori létesítmények sűrű hálózata szerencsés módon megkímélt egy-egy területet. Ilyen volt az egykori tehersínek alatti rész, és a terület K-i, Duna felőli része.

Történeti korú talajfelszínt sehol sem sikerült egyértelműen azonosítanunk, a feltárt jelenségek, földbe mélyített objektumok, nagyrészt sírok voltak.

A feltárások a Duna-parti homokos talajban folytak, a különböző vastagságú homokrétegek között pedig homokkal keveredett humuszos rétegek utaltak geológiai korú szárazabb időszakokra. A magas talajvízszint és a rendszeres áradások miatt, a homokba ásott, leggyakrabban szintén homokos betöltésű objektumok pontos kiterjedésének megfigyelése gyakran nehéznek bizonyult, így a csontvázas temetkezések jelentős részénél nem tudtunk megfigyelni sírfoltot.

A munka során, a tervezett M jelű irodaépület telkén 93 sírt tártunk fel. Ezek közül 62 csontvázas és 31

hamvasztásos volt. A csontvázas sírok jelentős része koporsós temetkezés volt, ezenkívül két téglasírt és egy komolyabban megépített, falazótéglából készült, habarccsal épített sírt találtunk. A csontvázas sírok közül hat olyan, melléklettel ellátott temetkezés volt, amely csak minimális, vagy semmilyen csontmaradványt nem tartalmazott, ezek méretük és esetenként a koporsósögek helyzete alapján valószínűleg gyermeksírok lehettek.

A biztosan azonosítható hamvasztásos sírokon kívül további tucatnyi olyan bolygatott, faszenes betöltésű beásást találtunk, amelyekből ugyan nem került elő csontmaradvány, de feltételezhető, hogy hamvasztásos sír lehetett. A sírok egy része erősen bolygatott volt, sokat vágta el újkori falak és beásások, de néhány csontvázas sírt már szinte biztos, hogy az ókorban kiraboltak.

Az ép sírokból, sőt néhány raboltból is gazdag sírmelléklet (kerámiaedények, üvegtárgyak, érem, ékszer, csonttárgy, üvegyöngy) került napvilágra.

Az ékszerleletek között több bronzgyűrűt, egy achátgyöngyöt, valamint egy 37 darabból álló vékony, félkör alakú, kétszer átfűrt gagátlapokból álló karkötőt is találtunk. Az egyik csontvázas temetkezés lábánál egy valószínűleg korábbi temetkezés kupacba rakott mellékletét tártuk fel, amely két bronz festékesedényt, egy vastag, gazdag faragással díszített gagátkarkötőt, valamint üveg- és további bronz- és vastárgyakat tartalmazott. Drótból hajlított arany fülbevaló, ólomkeretű négyszögletes tükör és Traianus bronzérme került elő egy csak a koporsósögekből kisserkeszthető, alig 0,8 m hosszú gyermeksírből.

Különleges leletet tartalmazott két erősen feldúlt 4. századi téglasír. Az egyikből egy smaragdgyöngy, a másikkól pedig egy aranybulla került elő. Ez utóbbi sír közelében egy hamvasztásos sírban egy további bronzbullát is találtunk.

A homokos talajnak köszönhetően legalább 14 csontvázas temetkezésnél dokumentálni tudtuk a halott lábához tett, ill. a halott lábán lévő lábbelik vas talpszögeinek maradványát. Ezek közül néhány alkalommal teljesen kirajzolódott a cipőtalp vonala.

Az előkerült legkorábbi hamvasztásos sírok – leletanyaguk alapján – a Kr. u. 2. sz. harmadik harmadára datálhatók. A temető feltárt része intenzív használatban volt a 3. sz. folyamán is. A csontvázas, számos melléklettel ellátott temetkezések jelentős része ebből a korszakból származik. A gazdag téglasírok már a 4. sz. első felére keltezhetőek. A temető utolsó használati periódusát csak cipőmaradványokat tartalmazó vagy teljesen melléklet nélküli, koporsós – vagy a testhelyzet alapján csak textilbe csavart – holttestet rejtő temetkezések jelzik, amelyek közül több valószínűleg a 4. sz. második felére datálható.

Az M jelű tervezett épülettől DNy-ra szintén feltárásokat végeztünk a tervezett csarnok helyén (5. munkaterület). Itt a felső legújabb kori planírozott réteg eltávolítása után számos objektum, valamint több elplanírozott kisebb római építési törmeléket és leletanya-